

Posudek disertační práce V. Polišenské

Italský modernismus

Volbu tématu této disertační práce, která je zaměřena na povahu a tematiku čtyř významných kulturních časopisů z období italského modernismu, pokládám za velmi šťastnou: právě určité časopisy jsou s to podat nejlepší obraz o intelektuálním klimatu určitého období a ukázat tak, do jakého duchovního prostředí se tehdy vznikající literární díla vřazují. Lze si představit, jak užitečný by byl podobný postup třeba i pro literární historii českou, kdyby byl takto analyzován třeba obsah časopisů, jako byl Neumannův Červen nebo Procházka a Karáskova Moderní revue.

Oněmi čtřmi periodiky, na něž se práce zaměřila, jsou časopisy Leonardo, vycházející v letech 1903-1907, Il Rinascimento (1907- 1909; tady došlo v práci na s. 9 k přepsání, místo druhého roku uveden rok 1905), Lacerba (1913-1915) a La Voce (1908-1916). Tři z těchto časopisů vycházejí ve Florencii, pouze Il Rinascimento je vydáván v Miláně. Období, které pokrývají začíná nedlouho po přelomu století a končí roku 1916, tedy až po vypuknutí první světové války, a je tu označováno jako období modernismu. Pokud jde o jeho charakteristiku, nabízí se srovnání s tímž vývojovým obdobím českého kulturního života, což ukazuje, jak přínosný může být postup zvolený v této práci pro komparativní studium. Tak jako u nás, i v Itálii projevuje se v této době vliv pragmatismu, což je nejpatrnější v časopise Leonardo, kde jeden z jeho zakladatelů, G. Prezzolini, byl právě zaměřen na problematiku filosofickou; jestliže v Čechách byl v této době vliv pragmatismu reprezentován především Karem Čapkem, v Itálii se jeho příznivci sdružovali ve Florentském hnutí pragmatistů. Pragmatismus Williama Jamese je ovšem spojen i s kladným hodnocením náboženské zkušenosti, což se v italském časopise projeví i zájmem o křesťanský mysticismus. Stejně jako v Čechách se i v Itálii projevuje v této době také vliv Bergsonův.

V oblasti umělecké je ovšem toto období charakterizováno zejména vznikem futurismu, a doktorandka upozorňuje, že Marinettiho futuristický manifest vyšel v Itálii ještě před publikací ve francouzském Figaru. Jako futuristický časopis byl často označován časopis Lacerba, takže analýza jeho obsahu, jak ji tu doktorandka podává, může osvětlit i vznik a historii tohoto směru; a i tady jsou ovšem souvislosti s tehdejší situací v české literatuře, kde se propagátorem futurismu stal S.K. Neumann. V této souvislosti se v práci znovu vrací i jméno Bergsonovo, na něhož se futuristé často odvolávali, a to v podstatě neprávem, jak u nás o něco později ukázal Václav Černý. V Lacerbě představuje vliv futurismu zejména osoba Papiniho, který se po jistých počátečních výhradách posléze k tomuto hnutí přihlásil. Na uveřejnění jeho článku, který pod titulem Kašleme na politiku dával výraz jeho znechucení politickou situací, Marinetti reagoval tím, že do Lacerby zaslal svůj Politický program futurismu. V posledním čísle časopisu pak Papini spolu se Sofficim uveřejňují článek, v němž se sice nadále hlásí k některým tendencím futurismu, ale zdůrazňují svoji nezávislost vůči Marinettimu a vůči tomu, co označují ne jako futurismus, ale jako „marinettismus“.

Specifický smysl vázaný především na italskou situaci, v níž se projevoval i nezanedbatelný vliv církve, dotává modernismus v časopise *Il Rinascimento*. Proto tu také doktorandka podává i určité informace z dějin katlické církve. Jde o to, že za pontifikátu Lva XIII., v letech 1878-1903 mohli katoličtí exegeti aplikovat na výklad biblického textu nové vědecké poznatky, ale už za jeho nástupce Pia XX. se prosadila opět značně konzervativní tendence a souhrnu tezí, které jeho encyklika osoudila jako hereze, se v ní dostalo označení modernismus. Na druhé straně vznikalo v církvi určité hnutí obnovy, jehož centrum bylo v Miláně, a právě s tímto hnutím souvisí i vznik časopisu *Il Rinascimento*. Modernistické tendence v tomto smyslu našly výraz i ve Fogazzarově románu *Světce*, s jehož autorem redakce časopisu navázala spolupráci. Tento román byl však nakonec Vatikánem zařazen na Index zakázaných knih a v roce 1907 byla vyhlášena i exkomunikace všech redaktorů, přispěvatelů a spolupracovníků časopisu *Il Rinascimento*. Ten pak o dva roky později svoji existenci ukončil. Pasáž, která je mu věnována v práci magistry Polišíenské, sice trochu přesahuje zaměření na problematiku literární a uměleckou, ale její zařazení pokládám za velice prospěšné, protože i tam, kde jde o časopisy orientované zejména na literaturu, práce sleduje odraz literárního a uměleckého dění v analyzovaných časopisech právě v souvislostech celkového vývoje italské společnosti.

Výchova veřejného mínění měla být právě i hlavním úkolem časopisu *La Voce*, který navázal po roce a půl na časopis *Leonardo* a v němž převažovalo zaměření antiklerikální, i když mezi jeho přispěvateli byli i věřící katolíci. Byla v něm proto věnována pozornost například i problému italského Jihu, problematice vzdělávacích institucí a italskému politickému dění; vedl i důslednou kampaň proti koloniální válce v Libyi a k tématům, kterými se zabýval, patřily nakonec i otázky spjaté s italskou účastí na první světové válce. Pokud jde o pojem modernismu, ten se v jeho programovém prohlášení objevuje jako něco, k čemu chce časopis zachovat odstup, protože patří k společenským hnutím komplikovaným ideologiemi. Naproti tomu měl časopis přinášet i ukázky literární a umělecké tvorby (včetně reprodukcí obrazů a soch) a byly v něm i články věnované hudbě. Velmi proměnlivý byl vztah časopisu k futurismu, který doktorandka podrobně sleduje v jeho vývoji.

Z toho, co jsem napsal, vyplývá, že práci pokládám za mimořádně přínosnou, a soudím tedy, že může sloužit jako podklad pro řízení o udělení doktorského titulu.